

A ZENETANULÁS MINT A TÁRSADALMI FELEMELKEDÉS ESZKÖZE

SZÜCS TÍMEA

Debreceni Egyetem, BTK, Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet, Debrecen

Beérkezett: 2024. február 11., elfogadva: 2024. március 18.

Kutatásomban olyan intézményeket vizsgálok, amelyek hátrányos helyzetű gyerekeket segítenek a zenetanulás eszközével. Jelen tanulmányban a Máltai Szimfónia Programot vizsgálom, figyelembe véve mind a szakmai, mind az emberi tényezőket. Vizsgálatom során kvalitatív módszert alkalmaztam, és félig strukturált interjúkat készítettem a program mentor zenetanáraival. A MAXQDA kvalitatív adatelemző szoftvert használtam a válaszok objektív elemzéséhez, így lehetőség nyílt az adatok kvantifikálására. Az eredmények alapján megállapítható, hogy a gyerekek sikereiben meghatározó a megértő környezet, a speciális attitűd és bánásmód. Emellett kulcsfontosságú a speciális módszertan alkalmazása a gyerekek fejlődésében.

Kulcsszavak: Máltai Szimfónia Program, zenetanulás, hátrányos helyzet

MUSIC EDUCATION AS A TOOL FOR SOCIAL EMPOWERMENT

In my research I am looking at institutions that help disadvantaged children through the medium of music education. In this study I examine the Maltese Symphony Programme, taking into account both professional and human factors. I used a qualitative method and conducted semi-structured interviews with the mentor music teachers of the programme. I used the qualitative data analysis software MAXQDA to objectively analyse the responses, allowing me to quantify the data. The results show that an understanding environment, special attitudes and treatment are crucial for the success of the children. In addition, the use of specific methodology is key to children's development.

Keywords: Maltese Symphony Programme, music education, disadvantaged

Bevezetés

Kutatásomban olyan intézményeket vizsgálok, amelyek a zenetanulás eszközén keresztül segítik a hátrányos helyzetű gyerekek iskolai és iskolán kívüli eredményességét, ezáltal megadhatják számukra a társadalmi beilleszkedés és felemelkedés lehetőségét. Kutatá-

Levelező szerző: Szűcs Tímea, Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet, 4032 Debrecen, Egyetem tér 1. E-mail: szucstimea77@gmail.com

som egyik fő kérdése, milyen szakmai és emberi tényezők valószínűsíthetik ezen intézmények és programok sikerességét, illetve milyen okok, tényezők vezették a gyerekeket a programba. Jelen tanulmányban a Máltai Szimfónia Programot vizsgálom, melynek során górcső alá veszem a program, az órák, a mentorok-tanárok és a gyerekek jellemzőit, hatásait. Kutatási kérdéseim a következők:

1. Hogyan tudják megszólítani a gyerekeket?
2. Hogyan tudják bent tartani őket a rendszerben?
3. Milyen módszertannal dolgoznak?
4. Hogyan képesek sikerre vezetni a gyerekeket?

Máltai Szimfónia Program

A Máltai Szimfónia Program (2014) ötlete Venezuelából ered, ahol El Sistema néven ismeretes. Az El Sistemát 1975-ös megalapítása óta több mint nyolcvan országban próbálják a helyi viszonyokhoz és a különböző szociális problémákhoz adaptálni. A Máltai Szimfónia Program esetében elsősorban szociális programról van szó, amelyben a zene az esélyteremtés eszköze. Célcsoportját a hátrányos helyzetű gyerekek adják, akik az iskolában „problémás” tanulóknak minősülnek. A program fő célja az iskolai lemorzsolódás mérséklése, a gyerekek sikeres iskolai pályafutásának elősegítése. Arra törekednek, hogy szélesedjen a látókörük és megtanulják, hogy célt kitűzve lehet igazán előre jutni.

A program középpontját a csoportos zenei foglalkozások adják, melyek élményalapú megközelítéssel egyaránt fejlesztik a gyerekek értelmi, társas és érzelmi készségeit. A zenei foglalkozásokon, a zenekarban a gyerekek befogadó, szeretetteljes légkört és közösséget találnak, ahol rivalizálás helyett egymást segítve érhetnek el közös sikereket. A programban történő műhelymunka kitartásra, rendszerességre, a célokért való küzdelemre tanítja a résztvevőket, a sikerélmény pedig megerősíti önbecsülésüket, így pont azokban a kompetenciákban kapnak megerősítést, melyek nélkülözhetetlen alapjai a jó iskolai teljesítménynek és későbbi boldogulásuknak. Jelenleg a Magyar Máltai Szereztársaság Ifjúsági programjainak egyike a Máltai Szimfónia Program.

A Máltai Szimfónia Program felépítése jelenleg átalakulóban van. Az eredeti felépítésben a programvezető felel a teljes program működéséért, a művészeti vezető pedig a program zenei részét fogja össze. A területi mentorok és koordinátorok az egyes régiók ügyeit fogják össze. A zenetanárok pedig az egyes településeken végzik a feladataikat. Jelenleg a mentorok helyét a zenekarvezetők vették át, kifejezve, hogy központi cél helyi, regionális és országos zenekarok létrehozása. Fontosnak tartják a szociális vonal erősítését közösségépítő, szociális munkatársak bevonásával.

A programban a gyerekek megszólítása toborzással történik az iskolákban és a jelenlétpontokon egyaránt. A gyerekek kiválasztása során nem válogatnak, mindenki megkapja az esélyt a zenetanulásra. A program igyekszik minden gyereknek megadni a lehetőséget a zenetanulásra, aki szeretné kipróbálni.

A program speciális módszertanának részét képezi a színes kotta, a színes húrok, az egyszerű ritmusok használata. A csoportképzés a fejlettségi szintek szerint történik, ám a csoportok között lehetőség nyílik az átjárásra. A zenekarban mindenki kap lehetőséget az egyszerűbbtől a bonyolultabb szólamokig, tehát mindenki részese lehet a közös zenélés élményének és sikerének.

A program keretei között tartott órák menete kapcsán fontos kiemelni a játékos, közvetlen hangnemet és a beszélgetések kezdeményezését, ami szerves része az órák kezdetének. Csoportos óratar-tás formájában valósul meg a hangszertanítás, amelyen 2–4 gyerek vesz részt, akik hasonló szinten vannak mind kognitív, mind hangszerttechnikai szempontból. Fontos szempont a pozitív órázás is, hogy a gyerekek jó érzésekkel menjenek el az órától. A tehetséges gyerekek lehetőséget kapnak arra, hogy a Snétberger Zenei Tehetség Központba felvételizzenek, illetve támogatják a diákok ze-

neiskolai tanulmányait is. Lehetőség van zenei konzervatóriumi tanulmányokra is, tehát ez komoly kiugrási alkalmat jelent a tanulóknak.

Módszerek

Kutatásomhoz kvalitatív módszert választottam egyrészt a vizsgált társadalmi csoport érzékenysége miatt, másrészt ezzel a módszerrel lehetőségem nyílt a mélyebb összefüggések megismerésére is. Félig strukturált interjúkat készítettem mind a 8 mentorral-zenetanárral 2023 tavaszán, a lekérdezés így teljes körű volt. A válaszok objektív elemzéséhez a MAXQDA kvalitatív adatelemző szoftvert használtam, amellyel lehetőség nyílt az adatok kvantifikálására.

Az elemzés során a legfontosabb szempont a szövegek központúság volt, ezáltal eleget téve a beavatkozásmentes vizsgálatok elvének (*Babbie 1986; Sántha 2015*). Az interjúk tartalmi elemzésénél a szavak és az adott kódok mennyiségének kiszűrése volt a cél, így a strukturális szerkezeti megközelítést preferáltam. Az interpretatív típusú elemzés a főkédek és a fogalmi kategóriák azonosításánál került előtérbe. A kódolási kategóriaállítás során kombinált logikát alkalmaztam. A kódolás folyamán először deduktív módszerrel a szövegek korpuszokból nyert adatokat az előre kialakított főkédekhez soroltam. A főkédek alapját az interjúvázat kérdéskörei jelentették (program, órák, gyerekek, program hatásai). A következő lépésben adatvezérelt módon, az induktív módszer alkalmazására is szükség volt, melynek során újabb főkédeket és alkódokat hoztam létre (siker, mentorok) (*Sántha 2022*).

A kutatás belső megbízhatósága a kódolás megbízhatóságán alapul, ami lehetővé teszi az elemzés általános megbízhatóságát is (*Sántha 2012*). A kódolási folyamat megbízhatósága érdekében az intrakódolás technikáját alkalmaztam (*Dafinoiu–Lungu 2003*). Az első körben $i = 543$, a második körben $j = 553$ kód született. A két kódolási körben $n = 530$ volt a megegyező kódolási szituációk száma. Az intrakódolás módszerének képlete alapján a kódolás megbízhatósági mutatója $k_m = 0,967$, ami megfelelő megbízhatóságot jelez.

Eredmények

A kódolás eredményeként összesen 553 kód és öt főkéde rajzolódott ki: Máltai Szimfónia Program, órák, gyerekek, Máltai Szimfónia Program hatásai, siker. Ezek eloszlását mutatja az 1. ábra. A leg-

1. ábra: A főkédek eloszlása

több kód (185) a Máltai Szimfónia Programra vonatkozik, majd az órákra 171, a gyerekekre pedig 111 kód jött ki. 62 kód alakult ki a Máltai Szimfónia Program hatásaira és 24 kód a sikerekre vonatkozóan. Ez utóbbi két főkód esetében nem formálódtak alkódok.

A Máltai Szimfónia Program alkódjai

A Máltai Szimfónia Programhoz kapcsolódóan a legtöbb kód a képzés fő céljára (40) és a mentorokra (30) alakult ki (2. ábra). Ez nem meglepő, hiszen a mentorok fontos mozgatórugói a programnak. Mindannyian létfontosságúnak tartották, hogy minél jobban körülírják a program fő céljait.

„A program fő célja a közösségfejlesztés, meg nagy lehetőség a gyerekeknek. Ami szerintem a fő célja a programnak az, hogy higgyek magamban, legyen jövőképem és elhiggyem, hogy tudok változni, hogy van egy kicsi jobb annál, mint ami engem körülvesz, ha teszek érte.”

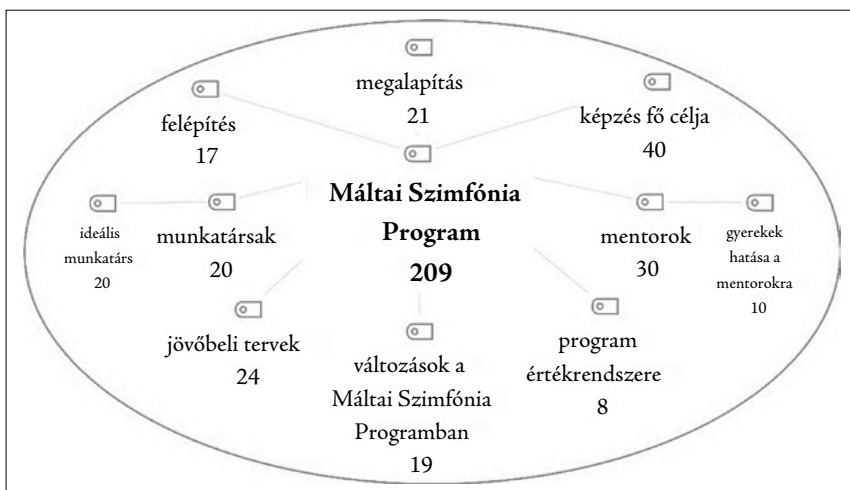
A jövőbeli tervekről (24), a Máltai Szimfónia Program megalapításáról (21), felépítéséről (17), a munkatársakról (20), az ideális munkatársakról (20) és a programban történt változásokról (19) majdnem azonos számú kód rajzolódott ki.

„Lényegében az El Sistema inspirálta ennek a programnak a megalakulását, hogy próbáljuk meg itt Magyarországon is a szegregátumokban a hátrányos helyzetű gyerekekkel, hogy mi az, amit tudnánk adni? ...azonnal látszódott, hogy a zene az egy olyan út, ami működhet.”

A jövőbeli tervek (24) kapcsán gazdag lehetőségek mutatkoztak meg, amelyek még több lehetőséget adnának a gyerekeknek. Kiszélesíteni a korosztályt a programban, a ballagás után is legyen lehetőségük folytatni a zenélést, illetve a zenei pályára készülőknek megadni minden támogatást, hogy elérjék a céljukat.

A mentorok interjúi alapján a munkatársakkal kapcsolatban kirajzolódott egy ideális, munkatárshoz kapcsolódó alkód. Fontos a zenei háttér, de kiemelkedő a tanár személyisége is. Összességében nagy elköteleződést és nyitott, befogadó személyiséget kíván meg ez a munkakör.

A gyerekek hatása a mentorokra (10), illetve a program értékrendszerére (8) vonatkozóan született a legkevesebb kód ehhez a főkódhoz kapcsolódóan. Megfigyelhető a reciprok mentorálás (Harvey et al. 2009) a Máltai Szimfónia Programban is.

2. ábra: A Máltai Szimfónia Program alkódjainak eloszlása

A Máltai Szimfónia Program óráinak alkódjai

Az órák kapcsán messze kiemelkednek a plusz hozzáadott értékre (45) és a módszerekre (36) vonatkozó kódok. Az órákhoz kapcsolódóan az óra menete (20) a tehetségek (20) és a gyerekek válogatására (17) alakultak még ki kódok. A túljelentkezésről (6) és az óra céljáról (3) kevesebb gondolat született (3. ábra).

Mivel ez a program elsősorban szociális program, így nagy hangsúly került a plusz hozzáadott értékek kiemelésére. A játékok, a közös zenélés jó táptalajt jelent a bizalomnak, így megnyílnak a gyerekek, és elindulhatnak a segítő beszélgetések. A Máltai Szimfónia Programban alkalmazott módszertan is alapvető fontosságú, hiszen a gyors sikerek elérése ennek köszönhető, ami a gyerekek megtartásához nélkülözhetetlen.

„A világgépet formáljuk, tükröt tartunk, önértékelést, önismeretet fejlesztünk.”

A gondolkodásmód megváltoztatása nagyon fontos, a gyerekekkel tudatni kell, hogy értékes, képes elérni a céljait.

„Nem az van az eszükben, hogy mikor ballagunk már ki, és akkor én mehetek, majd én szülni akarok. Nem, hogy majd nyolcadikos szeretne lenni, hogy ő továbbtanuljon.”

A közös zenekari játékhoz elengedhetetlen a másokra való odafigyelés, alkalmazkodás. A közösség érzése kapcsán mint egy nagy családra, úgy hivatkoznak a Szimfóniára. A rendszeres közös gyakorlások által megtanulják, hogy a befektetett energia megtérül és érdemes foglalkozni vele nemcsak a hangszerjáték, hanem az iskola és az élet egyéb területein is. Példaképeket kapnak a gyerekek, több roma mentor és zenetanár dolgozik ebben a rendszerben. Nagyon odafigyelnek a szeretetre és az elfogadásra a mentorok, zenetanárok, és erre óriási szükségük van a diákoknak, „pótapa, barát, lelki társ, segítő” a szemükben a zenetanár. Az utazások révén kinyílik számukra a világ. A táborokban, kirándulásokon ismerkedhetnek, így értékes kapcsolatokat kapnak más települések szimfóniás diákjai által. Fontos, hogy „lássák, hogy egy nagyobb hálónak a részei, és hogy megismerkednek egymással, tényleg barátságok szövődnek”.

3. ábra: A Máltai Szimfónia program órái alkódjainak eloszlása

Gyerekekre vonatkozó információk alkódjai

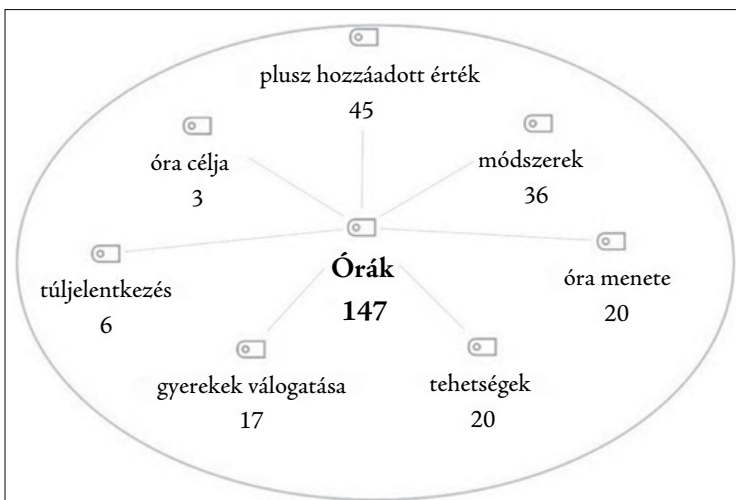
A 4. ábra a gyerekek főkódon belül kialakult alkódjait és ezek eloszlását mutatja. A gyerekekhez kapcsolódóan az anyagi háttérükre, életmódjukra (27) vonatkozó kijelentések domináltak, hiszen megdöbbentő körülményekről számoltak be az interjúk során a mentorok-zenetanárok. Összeségében nagy szélsőség figyelhető meg a diákok körülményeiben. Vannak, akik normális otthonban élnek, egy vagy mindkét szülő dolgozik. Ugyanakkor nagy arányban fordulnak elő komfort nélküli, rossz körülmények közt élő gyerekek, ahol a szülők nem dolgoznak és a bűnözés mindennapos.

A szülőkkel való kapcsolattartás (20) és a viselkedési problémák (18) szintén kiemelkedőek az alkódok között. Mivel ahhoz, hogy a gyerekek eljárhassanak az órákra, illetve a szereplésekre, mindenképpen szülői engedély szükséges, ezért esszenciális a szülőkkel való kapcsolattartás. Gyakori a családlátogatás, így kialakulhat a bizalmi kapcsolat. Ebben a gyerekcsoportban, ahonnan a Máltai Szimfónia Program merít, kiemelkedően sok viselkedési kihágás van, köszönhetően a háttérüknek, körülményeiknek, szokásaiknak. Verekedés, visszafelelés, hiszti, szemtelenkedés a tanárral, lógás, ezek kezdetben rendszeresen előforduló problémák.

A gyerekek általános jellemzőiről (14), különlegesbánásmód-igényükről (13), eredményességükről (10), lemorzsolódásukról (9) hasonló mennyiségű kód jött létre. A gyerekek számára fontos a család, függetlenül attól, hogy ott jó vagy rossz dolgok történnek velük. Nagyon sok kudarc éri őket, gyakran hallani tőlük, hogy „nekik ez úgysem megy, ó hagyjuk már...”, mivel nincs tapasztalatuk a tanulásról. Nem tanultak meg küzdeni: „a második kudarc után ők hagyják a fenébe, otthon maradnak, családot alapítanak.” Ennek megfelelően a lemorzsolódás örökös probléma ezeknél a tanulóknál. A Máltai Szimfónia Program egyik fő célja éppen a lemorzsolódás csökkentése. Sokat tesznek a mentorok, zenetanárok azért, hogy bent tartsák az iskolában a diákokat.

„Azért vagyunk, hogy iskolai lemorzsolódást előzzük meg, azért a tanárokkal nagyon szorosan együtt kell működni.”

Gyakran az is nehézséget okoz a tanulásban, hogy a különleges bánásmódot igénylő csoportba tartozik a tanulók jelentős része. Az interjúalanyok szerint a gyerekek 30–100%-a figyelemzavarral, SNI-, BTMN-problémával küzd településenként változó arányban. Ez kihívást jelenthet

4. ábra: A gyerekekre vonatkozó információk alkódjainak eloszlása

a zenetanulás kapcsán is, bár a zenetanárok véleménye szerint „ez nem korrelál azzal, hogy a zenében hogyan haladnak. ... a magatartási zavar, a sajátos nevelési igény akkor gond, hogyha nagyon nem motivált és szét akarja szedni a foglalkozást”. Emellett egy másik típusú nehézség is megjelenik ezeknél a tanulóknál.

„Vannak nekem például olyan csoportjaim, ahol kifejezetten nem is zenét tanítok, hanem inkább csak fejleszték. Mert szegény annyira le van maradva, illetve képtelen lenyomni a billentyűt vagy húrt, annyira meg van merevedve.”

Ezeknek a diákoknak az eredményessége nagyon változó, kitűnő tanulóól kezdve a bukáson át minden előfordul. A nagy átlag közepes eredményt mutat. Sokszor akadály a eredményes tanulmányoknak a lógás is, ami gyakori jelenség a körükben. A Máltai Szimfónia Program jó védőhálózt jelent ebből a szempontból. Többen elmondták, hogy a gyerekek a zenélés miatt mennek be az iskolába, hogy délután elmehessenek a hangszeres órára.

A Máltai Szimfónia Program hatásai alatt azokat a változásokat tártam fel, amelyek megfigyelhetők a programban részt vevő gyerekek életében. Nem lehet kizárólag a program hatásának tulajdonítani ezeket az átalakulásokat, de bizonyára befolyással van rá. Különböző dimenziókban figyelhető meg ez a változás, például viselkedésben, hozzáállásban, tanulmányi eredményekben, közös munkában, érzelmi intelligenciában. A mentorok és zenetanárok rendszeresen konzultálnak az osztályfőnökökkel, iskolavezetőkkel erről. Egyrészt észrevehető a változás a zeneórákon, másrészt a tanórákon való viselkedésükben.

„...következő évben, mikor találkozom azzal a nagyon verekedős gyerekekkel, akkor már higgadtabb és másképp vannak ezek a dolgok utána.” Az is jellemző, hogy „nagyon sok gyerek van, aki egy picit sem nyitott a világra, teljesen be van fészülve. Elértünk odáig, hogy most már kezdenek nyitni mindenki felé. Többet mosolyognak, nem olyan vadak.”

„... a gyerekek egymással is jobban beszélgetnek, meg jobban elfogadják egymást, segítik a másikat. A nagyobbak a kisebbeknek példaképei ... létrejött egy összetartás az osztályban is.”

Felvetődik a kérdés, vajon mi okozza ezeket a változásokat. A mentorok véleménye szerint a zenekar hatása.

„...a zenekar hatására. Annyira egymásra kell figyelni, hogy nem tudnak nem fejlődni ebben. Megtanulnak pici türelmet is gyakorolni, közvetlenebbek a gyerekek.”

A zenekar kapcsán a közös munka is előtérbe került, ezáltal az összetartozás érzése is erősödött. A mentorok-zenetanárok az érzelmi intelligencia fejlődését is észlelték a gyerekeknél.

„A zene az egy szuper érzelmi kommunikáció ..., az érzelmi világukra nagyon jó hatással van.” A változásokat nemcsak a mentorok-zenetanárok észlelik, hanem „az osztályfőnökök, meg az igazgatók kiemelik a szimfóniás gyerekeket, hogy sokkal jobb a tanulmányi átlaguk, sokkal jobban hallgatnak a tanárookra”.

Gyakran megfigyelhető a körülmények hatása a tanulmányi eredményességre, ezen is segíthet a zenetanulás.

„Elmentünk egy családhoz, és döngölt föld volt, az nagyon hideg, és a csecsemők karon ülnek, és nem másztak. És az a csecsemő, aki nem mászik, annak nem fejlődik a finommotorikája. És akinek nem fejlődik a finommotorikája, az nem fog tudni úgy hegedülni. És akkor a hegedülés hatására biztos, hogy változik az írásképe, meg a fegyelem.”

Megfigyelhető a tanulók motivációjának változása is. Rendszeresen járnak iskolába, megint figyelnek az órán, „és lehet rájuk úgy hatni, hogy a tanulásnak van értelme”. Ennek a változásnak a hatására „egyre több érettségizett szimfóniás van, sőt, van, aki egyetemre jár”. A hozzáállás megváltozása több területen is megfigyelhető. Egyrészt nem szétszedni akarja a környezetét, hanem valahogy javítani rajta. Másrészt a roma és nem roma származású gyerekek nyitnak egymás felé, „beszélgetnek, együtt énekelnek, zenélnek. Ezek azok az élmények, amik egymás felé a nyitást megalapozzák.” Harmadrészt megfigyelhető, hogy „helyzetbe hozzák magukat ... amikor ő magának ad motivációt, önmagának

ad célt, a gyerekeknek megváltozik a hozzáállása az élethez”. Tartásuk lesz, a kitartás, az önértékelés erősödik.

„A zenekar adja azt a pluszt a gyerekeknek, hogy megváltozzon a gondolkodásuk, merthogy kiszakadnak abból a településből, és nagyon sokfajta inger éri őket, amivel megváltozik a gondolkodásuk. Fejlődik a kommunikációjuk, és ez mindenre hatással van ... ha megtanul olyan viselkedési normákat, amit egy zenekarban be kell tartani, azt már mindenhol fogja tudni kamatoztatni az életben. És nagyon fontos az önismeret fejlesztése.”

A zenekar olyan vonzóerő, ami miatt a nyolcadik osztály után is visszajöttek a diákok. Emellett „már egyre több gyerek akar kimozdulni a faluból és középiskolába menni”, ami óriási eredmény ezeknél a tanulóknál. Mindezekről a változásokról a szülőktől is történik visszajelzés, és gyakran megfigyelhető, hogy „a tanárok fejében is átkattan valami, hogy tulajdonképpen nem tehetetlenek vagy nem tehetségtelenek ezek a gyerekek, csak más eszközzel kell őket megfogni”.

Összegzés

A Máltai Szimfónia Program hatásai és a mentorok által megfogalmazott sikerek kiemelkedő jelentőségűek, hiszen ezek a program fokmérői. Ezeken keresztül láthatjuk azokat a változásokat, amelyek elindultak a programban részt vevő gyerekekben.

A rendszerben tartás eszközeihez tartozik egyrészt a speciális módszertan, ami gyors sikerélményt biztosít a gyerekek számára. A másik jelentős eszközt a beszélgetések és játékok adják, amelyek segítségével sikerül megnyitni a gyerekeket. A harmadik pillér a megtartás eszközei között a zenekari játék, ami kiemelkedő közösségi élmény minden diák számára.

A siker útja többféle dimenzió mentén rajzolódik ki. A leglátványosabbak a hangversenyek, a külföldi meghívások. Ez azonban csak a megkoronázása a Máltai Szimfónia Program sokféle hatásának. A közös zenélés, a zenekari játék során kulcsfontosságú az alkalmazkodás, a közös utazások alkalmával pedig mások elfogadása, roma-nem roma viszonylatban is. A társadalom által megkívánt viselkedés is fontos az utazások során. Ezáltal csiszolódik az iskolai viselkedésük is. Mindez hozzásegíti őket a társas együttélés szabályainak elsajátításához, így a későbbiekben a társadalomba való beilleszkedéshez. Emellett személyes fejlődésüket segíti a másik emberre való odafigyelés megtanulása, önmaguk megismerése, a fellépések során szerzett tapasztalatok és az önbizalmuk növelése. Ehhez elengedhetetlen az a bizalom, amivel a tanáraik, mentoraik felé fordulnak. Így képesek megnyílni és megoszthatják a problémáikat, nehézségeiket. A siker egy újabb megnyilvánulása a tanulásban való eredményesség. Mivel a zenetanulás a transzferhatások révén fejleszti a figyelmet, a memóriát, a logikát, mindezek jól használhatók bármely tantárgy tanulása során. A lemorzsolódás csökkentése érdekében igyekeznek minden személyzeti és tárgyi feltételt megvalósítani, egyéni fejlesztési terv mentén foglalkozni a tanulókkal. Nagy figyelmet fordítanak a szociokulturális hátrányok leküzdésére is, ami szintén a siker fokmérője lehet. A Máltai Szimfónia Program kiemelt figyelmet szentel az életre nevelésre, a fejlődés elősegítésére. Nemcsak a gyerekek, hanem családjaik is részesei ezeknek a programoknak, amelyben fontos a szülők bevonása és a családok támogatása. A mentorok munkája és a támogató intézmények elengedhetetlenek ezek megvalósításához. A siker kulcsa a holisztikus megközelítés és a rendszeres ellenőrzés is.

Az interjúk elemzése során kirajzolódtak a Máltai Szimfónia Program mögött álló emberi, módszertani, technikai tényezők, amelyek megfelelő kombinációja lehetővé teszi a hátrányos és halmozottan hátrányos gyerekek számára a képességeik kibontakoztatását, iskolai- és iskolán kívüli eredményességük fokozását, társadalmi és kulturális tőkájük növelését, összességében társadalmi státusuk emelését.

IRODALOM

- BABBIE, E. R. (1986) *The practice of social research* (4th ed). Wadsworth Pub. Co.
- DAFINOIU, I. & LUNGU, O. (2003) *Research Methods in the Social Sciences*. Peter Lang.
- FISCHER, CH., FISHMAN, B., LEVY, A. J., EISENKRAFT, A., DEDE, CH., LAWRENZ, F., JIA, Y., KOOK, J. F., FRUMIN, K. & MCCOY, A. (2020) When Do Students in Low-SES Schools Perform Better-Than-Expected on a High-Stakes Test? Analyzing School, Teacher, Teaching, and Professional Development Characteristics. *Urban Education*, Vol. 55. Nos 8–9. pp. 1280–1314. <https://doi.org/10.1177/00420859166668953>
- HARVEY, M., MCINTYRE, N., HEAMES, J. T. & MOELLERR, M. (2009) Mentoring Global Female Managers in the Global Marketplace: Traditional, Reverse and Reciprocal Mentoring. *The International Journal of Human Resource Management*, Vol. 20. No. 6. pp. 1344–1361. <https://doi.org/10.1080/09585190902909863>
- Máltai Szimfónia Program (2014) <https://maltaiszimfonia.hu/> [Letöltve: 2024. 03. 14.]
- SÁNTHA K. (2012) Numerikus problémák a kvalitatív megbízhatósági mutatók meghatározásánál. *Iskolakultúra*, Vol. 22. No. 3. pp. 64–73.
- SÁNTHA K. (2015) *Beavatkozás nélküli vizsgálatok*. <https://epa.oszk.hu/00000/00035/00115/2007-07-ta-Santha-Beavatkozas.html> [Letöltve: 2023. 11. 05.]
- SÁNTHA K. (2022) *Kvalitatív tartalomelemzés*. Budapest, Eötvös József Könyvkiadó.